

Te veel zieke koeien Toeval of is er meer aan de hand?

Tekst: Marlida Giesen - dierenarts adVee dierenartsen

Beeld: Twan Wiermans

Een veehouder die in het algemeen zijn zaken goed voor elkaar heeft, belde ons afgelopen voorjaar vaker dan we van hem gewend zijn voor zieke koeien.

Grond in de kuil is te voorkomen door bestrijding van molshopen, in het voorjaar goed slepen en een goede afstelling van machines.

De eerste koe had een lebmaagverdraaiing naar links. De tweede ook maar met verhoging; hier bleek tijdens het scopen dat de lebmaag aan de buikwand was vergroeid. De derde patiënt had lebmaagbloedingen met zwarte mest. De vierde had temperatuurverhoging (39,4 °C), pijn (knarsetanden) en, hoewel er geen oorzaak te vinden was, dus wel ergens een ontsteking.

De vijfde koe had een lebmaagverplaatsing naar rechts die we daarom ouderwets operatief open hebben gemaakt. De lebmaag bleek inderdaad gedilateerd (vergroet, uitgezet), niet gedraaid; maar we kregen de inhoud niet weggemasseerd. Er bleek een dikke laag zand onderin te liggen en de uitgang te blokkeren. Dit zand was er gelukkig wel uit te masseren waarna de operatie verder vervolgd kon worden.

Deze patiënt gaf uiteindelijk aanleiding om het rantsoen en de kuiluitslagen te bekijken.

Kuiluitslagen

Bleek dat de voordroogkuil een heel hoog percentage as bevatte, namelijk 386 g/kg DS. De norm hiervoor is tussen de 90 en 120 gram. Dit betekent dat er veel grond in de kuil zit; het grondgehalte werd berekend op 266 g/kg DS. De waarschuwing op de kuiluitslag luidt: *het ruw as-gehalte van uw kuil is aan de hoge kant. Veel ruw as afkomstig uit grond is slecht voor de conservering. Met de grond komen veel boterzuurbacteriën in de kuil. Grond heeft bovendien geen voedingswaarde. Verontreinigde kuilen hebben een lage VEM en weinig DVE. Waar grond zit kan geen eiwit of energie zitten.*

Grond in de kuil is te voorkomen door bestrijding van molshopen, in het voorjaar goed slepen en een goede afstelling van machines.

Hoewel de kuiluitslag aangeeft dat deze 'minder' geschikt is voor hoog-productieve dieren, kun je wel stellen dat ze daar **niet** geschikt voor is en dat voor de andere groepen de betreffende kuil slechts voor een deel (max 3 kg) ingerekend kan worden.

Oorzaken lebmaagproblemen

Wat de relatie tussen het zand en de **lebmaagverplaatsingen** in het algemeen is, weten we niet precies. Maar alleen al de mindere smaak en dus ook mindere opname, kan in de kritische opstartperiode tot lebmaagproblematiek leiden.

Het ontstaan van een **lebmaagzweer** is niet altijd bekend en duidelijk. Stress bij grote veranderingen, zoals bij het afkalven, kan een oorzaak zijn. Grote rantsoenveranderingen kunnen dit effect vergroten wanneer daarbij een koe tegelijkertijd in een ander koppel koeien komt vanuit droogstand naar hoogproductief, of juist bij het droogzetten.

Een andere oorzaak voor het ontstaan van een lebmaagzweer is ophoping van zand onder in de lebmaag. Met te veel zand onderin de lebmaag kan de lebmaag bij samentrekkingen dit zand niet goed uitscheiden naar de darm. Doordat de zuurtegraad zeer laag is in de lebmaag wordt bij

onvoldoende en trage samentrekking van de lebmaag de wand snel en ernstig aangetast. Daarnaast beschadigt het zand zelf ook het slijmvlies. Dit kan optreden bij te veel zand in het rantsoen of ook door pica (likzucht). Bij een tekort aan bepaalde sporenelementen kunnen dieren zand opeten of overvloedig likken.

Een hoeveelheid zand die normaal niet tot problemen leidt kan problemen geven bij elk ziekteproces. Maar dergelijke problemen komen vaker voor bij koeien die rond het afkalven traag zijn, te weinig eten, kalfziekte ontwikkelen en mogelijk ook een vorm van pensverzuring doormaken in de eerste weken na afkalven. Daarnaast ontstaan er ook lebmaagzweren waarvan de oorzaak totaal onbekend is.

Een **lebmaagbloeding** ontstaat vanuit een oude of nieuwe lebmaagzweer die een bloedvat in de wand van de lebmaag raakt. Bij kleine bloedvaten is de bloeding beperkt en kan ze ook door een normale stolling stoppen. Bij aantasting van een groot bloedvat is het bloedverlies ernstig en groot tegelijk. Dan kan het bloedvat niet gesloten worden met een normale stolling. Bij het temperatuur hebben deze koeien een lage tot duidelijke ondertemperatuur: <38,2 °C. Soms zelfs slechts 35-36 graden! Bij het temperatuur valt vaak wel op dat het vulva-slijmvlies bleek is, net als de uierhuid. Voor de duidelijkheid: dit waren tot gisteren actieve koeien die veel produceerden met een prima voeropname.

Het meest duidelijke verschijnsel van een lebmaagbloeding (dunne mest die pikzwart gekleurd is, zonder vers bloed) is in het begin van het

Inname van zand

Middels röntgenstraling bij herkauwende geiten ontdekten de onderzoekers van de universiteit van Zürich dat opgegeten zand werd verzameld op bepaalde punten in het maagdarmkanaal.

Het zand zakt in de pens naar beneden en verzamelt zich in de lebmaag. Daarna passeert het de darm en wordt het uitgescheiden via de ontlasting. Op deze manier bevatten de herkauwbrokken veel minder zand dan op het moment dat de geiten het voedsel innemen. Volgens de wetenschappers verklaart de bevinding ook waarom herkauwers bij inname het voedsel veel minder grondig kauwen dan bij het herkauwen. Maar meer dan 1 kg zand per dag kan een koe op deze wijze ook niet verwerken! ←

probleem nog niet zichtbaar. Dit duurt wel een dag. Het verse rode bloed uit de lebmaag komt pas later in de darm, wordt daar afgebroken en verkleurt naar zwart. Bij een heftige lebmaagbloeding met veel bloedverlies kan de koe al dood zijn voordat de mest zichtbaar verkleurd is.

Ook wij hebben van deze casus alweer geleerd. Het is heel belangrijk om voor het seizoen een voerplan te maken en dit samen met de veehouder, de voerforlichter en ook de bedrijfsdierenarts te bespreken. ←

ADVERTENTIE

1/2 breed
184 x 128

ADVERTEERDER